

INNHOOLD

FORORD	8
KAPITTEL 1	
INNLEDNING	9
Når var jernalderen?	9
Hvorfor kaller vi det jernalder?	13
Hvordan kan vi vite noe om jernalderen?	16
Kulturelle prosesser	21
Menneske og miljø	23
Fellesskap og individ	24
Identitet og etnisitet	25
Ytre impulser og indre dynamikk	26
KAPITTEL 2	
LEVENDE OG DØDE	27
Hva er en grav?	27
En arkeologisk grunnmur	28
Enkelt og egalitært	30
Tradisjon og innovasjon	36
Et verdensbilde i endring	40
Spektakulært for de få	46
Samisk gravskikk i jernalderen	51
Tause døde – etterkommere med en agenda	54
KAPITTEL 3	
BOSETNING OG JORDBRUK	57
Bosetningsarkeologi	57
Urgårdsmodellen	59
En metodisk revolusjon	61
Hus, dyr, familie og fellesskap	64
Økende stabilitet og økende forskjeller	70
Ny byggeskikk, nye steder?	75
Jordbruk og bosetning i endring	78

KAPITTEL 4	
SKOG, FJELL OG KYST	81
Innmark og utmark	81
Etniske grupper, kulturelle kontakter og økonomisk spesialisering	83
Fra hav og kyst	85
Jakt og fangst i skog og fjell	90
Huler og hellere, fjellbeite og seterbruk	94
Jernframstilling	96
Spesialiserte utmarksprodukter	99
Landskapsbruk i omforming	102
Skog, fjell og kyst i eldre jernalder	103
KAPITTEL 5	
FERDSEL, KONFLIKT OG SAMHANDLING	106
Ferdsel og migrasjon	106
Kilder til kunnskap om ferdsel	109
Plyndring, feider og krig	115
Hallen og krigerfølget	123
Gjestebudet og gaven	129
Forsamlinger og ting	132
Møter mellom mennesker	135
KAPITTEL 6	
HÅNDVERK, KUNST OG KUNNSKAP	138
Husholdsproduksjon, spesialistproduksjon og kunnskapsoverføring	138
Jernframstilling og kunnskapsforvaltning	139
Smedkunst	141
Keramikkproduksjon	144
Smykkekunst	151
Tekstilhåndverk og klesdrakt	167
Runer og skrivekunst	176
Håndverkernes magiske kunnskap	184

KAPITTEL 7	
KULT OG RELIGION	186
Kult, religion og kilder	186
Hendelser ved vann	189
Fruktbarhet og regenerasjon	193
Fabelaktige dyr	198
Krigernes guder	204
Gudeætlingene	207
Kult og kosmologi i jernalderens verden	210
KAPITTEL 8	
KOLLAPS?	213
Det tause århundret	213
Iskjerner, årringer og historiske vitnesbyrd	214
Fimbulvinter?	217
Den justinianske pesten	220
Global krise, lokale erfaringer	221
Et sammenfall av uheldige omstendigheter	223
Opp av asken	224
Det svundne er en drøm	226
Kompleks kollaps	227
KAPITTEL 9	
NØKLER TIL JERNALDEREN	229
Grupper, stammer, høvdingdømmer og stater	229
Høvdingdømmer, personforbund og lovområder	231
Maktsentra	230
Små ting, store prosesser	236
Ingen låser, ingen nøkler	237
Låsbare esker på reise	238
Regionale tradisjoner	239
På kistebunnen	241
Til slutt	243
Noter	244
Referanser	251
Bildekrediteringer	275
Stikkordregister	277